Glas zaveznikov

Leto I - Št. 56

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 2 liri

TRST, petek 24. avgusta 1945

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Via S. Pellico 8. - Telefon št. 93854

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema Unione Pubblicità Italiana S. A., Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Trajnost smernic britanske zunanje politike

Nedavni govor zunanjega ministra nove laburistične vlade Ernesta Bevina in razprava, ki je sledila govoru v spodnji zbornici, je pokazal obrise britanske zunanje politike, kot jo razume in zasleduje laburistična vlada, v kolikor jo je mogoče vnaprej napovedati v današnjem neizvestnem svetovnem položaju. Iz govora in iz razprave lahko razvidimo tri glavne činitelje britanske zunanje politike: stalnost, resnično demokracijo in stvarnost.

V našem današnjem članku bomo razpravljali o prvem izmed njih, na ostala dva pa se bomo povrnili v prihodnjih dveh člankih.

Pred volitvami, iz katerih je izšla današnja laburistična vlada, smo na tem mestu govorili o trajnih osnovnih smernicah britanske zunanje politike. Poudarjali smo, da sta v britanskem političnem življenju dve stvari, ki sta po stari tradiciji bile vedno nad strankami: bistvene smernice zunanje politike in delovanje britanskih oboroženih sil. Takšno delovanje je privedlo do koristne stalnosti v zunanji politiki in k izločenju političnih intrig v vojaških zadevah.

Nekateri krogi so v Julijski krajini pokazali veliko presenečenje, da zavezniška politika in njeni nosilci v Julijski krajini niso takoj spremenili svojega ravnanja, čim je bila znana laburistična zmaga v Veliki Britaniji. To kaže samo veliko nepoznavanje angleškega življenja in popolno nerazumevanje visokih ciljev, za katere je Velika Britanija stopila v vojno.

Velika Britanija je šla v vojno, ker je to bilo del njene zunanje politike. Vse stranke in vsi Angleži so bili enotni v tej vojni. Zato je bilo tudi neizogibno in samo po sebi razumljivo, da bo večina angleškega naroda enakih misli v vprašanjih zunanje politike v povojnem času.

Bevin je ugotovil v svojem govoru, da bo temeljno načelo zunanje politike nove vlade nadaljevanje stremljenj bivše koalicijske vlade. Nadalje je izjavil v vprašanju razmer v Grčiji, da laburistična vlada podpira politiko, katera je bila uvedena v Grčiji v trenotku osvoboditve.

Pri razpravi o zunanji politiki, ki se je razvila v spodnji zbornici, smo slišali Edenovo pohvalo Bevina in Noela Bakera, prav tako pa vladno pohvalo Edenu. Dejstvo, da ni bilo v zbornici nobenih ostrih spopadov, stalnost smernic zunanje politike in trajanje splošno sprejetih obveznosti so dokazi, da je osnova britanske zunanje politike vredna, po besedah samega zunanjega ministra Bevina, ogromnih žrtev angleškega naroda v tej vojni, vredna zavezništva drugimi velesilami in vredna demokratičnega izročila in demokratičnih ustanov angleškega političnega življenja, katere so si toliki narodi in rase izposodili in posnemali, kar jim je konec koncev prineslo vedno samo korist.

Stalnost takšne politike samo po sebi jamči dejstvo, da je to politika, ki temelji na sporazumu vseh velesil. Dokaz za to lahko vidimo v rešitvi poljskega vprašanja prav tako kot v skupnem koraku pri bolgarski vladi v zvezi z bližnjimi volitvami v Bolgariji.

Tako imajo evropski narodi v mednarodnih zadevah izvestno stalno vodilo pri razumevanju britanske zunanje politike. Tako dolgo, dokler bo živel spomin na to vojno, tako dolgo, dokler bo angleško politično življenje urejeno na podlagi svojih današnjih temeljnih načel in se bo razvijalo v skladu z demokratičnimi smernicami, bo zunanja politika kakršne koli vlade v Whitehallu enaka politiki njene predhodnice. Bodo lahko nastale razlike v njenem težišču in razlike v oblikah, toda osnovna načela, ki stoje za vso britansko zunanjo politiko, se ne bodo nikdar spremenila, če ne bo kakšna oblika totalitaristične vladavine, pod katerim koli nazivom, dvignila svojo ostudno in lažno zveličavno glavo na Downing Streetu, 10.

Britanski vojak ni šel v vojno in angleški vojak ni glasoval pri zadnjih volitvah za to, da bi mogla priti na oblast v Angliji nova vlada, ki bi zapirala oči pred katero koli obliko totalitarizma, ki bi se pojavil kot dedič propadlih tovarišev ali pa se igrala s posvečenimi načeli, ki urejujejo odnošaje med narodi in državami, po vidikih strankarskega prestiža in zagrizenosti.

Konferenca nemških škofov v Fuldi

Fulda, 24. avgusta

Monakovski nadškof kardinal Mihael Faulhaber je danes v Fuldi predsedoval otvoritvenemu zasedanju konference nemških škofov.

Med navzočimi je bilo videti tudi mnoge člane nemške protinacistične duhovščine. Nadškof je izjavil: «Brez dvoma bo najuspešnejši način za uničenje nacističnih idej vrnitev nemškega ljudstva h krščanstvu.»

ZA DEMOKRATSKO ROMUNIJO

Pobuda romunskega kralja za sestavo nove vlade

Poziv trem velesilam za sodelovanje v smislu sklepov krimskega in potsdamskega sestanka - Odklonilno stališče sedanjega predsednika vlade Groze - Podpora demokratičnih strank

Washington, 24. avgusta

Prošnja, katero je poslal romunski kralj Mihael vladam treh velesil, da bi mu pomagale sestaviti novo vlado, je logična posledica sklepov, ki so jih velesile sprejele na sestankih v Jalti in Potsdamu. Znano je, da so sklenili vodilni državniki treh velesil na Krimu, da bodo skupno dale pomoč vsaki evropski zavezniški ali sovražni deželi, kadar bodo to našle za umestno, da si bodo mogle ustvariti vlado, katera bo predstavnica vseh resnično demokratičnih političnih gibanj v dotični državi in ki bo prevzela nalogo, da izvede dejansko svobodne volitve.

Romunski kralj se opira na te sklepe ter na tej podlagi zahteva pomoč, ki naj omogoči, da bo mogla Romunija skleniti mirovno pogodbo z vsemi državami mogovalkami in pristopiti med članice nove mirovne ustanove Združenih narodov. Predpogoj za to je sestava demokratične vlade.

Stališče Groze

V svoji prošnji navaja, da se je po določbah romunske ustave posvetoval s predstavniki različnih strank. Večina predstavnikov je izrazila svojo pripravljenost za sestavo vlade, kateri bi vse velesile priznale sposobnost za sklenitev mirovne pogodbe. Pozval je sedanjega predsednika vlade Grozo, da odstopi s celo današnjo vlado, da tako omogoči sestavo nove vlade. Toda Groza je te odklonil, kar je v očitnem nasprotju z določili veljavne ustave. Zaradi tega se je romunski kralj obrnil na tri velesile, ki so članice nadzorstvenega odbora v Romuniji.

V Londonu vidijo v protiustavnem postopku današnjega ministrskega predsednika nov dokaz, da današnja vlada ni demokratična ter ne predstavlja romunski narod; zahteva romunskega kralja prihaja v tako kratkem času po govoru britanskega zunanjega ministra Bevina, da ji to daje še prav posebno važnost.

Ameriški zunanji minister Byrnes je razpravljal izčrpno na sestanku z novinarji o pozivi kralja Mihaela. Izjavil je, da je vlada Združenih držav pripravljena razpravljati z vladami Velike Britanije in Sovjetske zveze, kakor hitro bo mogoče; takšno poročilo je zunanje ministrstvo poslalo zainteresiranim vladam.

Zunanji minister Byrnes je dobesedno izjavil: *«Medtem pa ameriška vlada upa, da bodo vlade ostalih velesil poslale točna navodila svojim zastopnikom v nadzorstvenem odboru za Romunijo, da se vzdržijo vsakega dejanja, ki bi moglo otežkočiti rešitev novega položaja. Britanska vlada je popolnoma soglasna s stališčem ameriške vlade, o čemer jo je obvestila».*

Vlada Sovjetske zveze, na katero je kralj Mihael prav tako naslovil svoj poziv, še ni javila svojega stališča v tem vprašanju.

Izjava ministra Byrnesa

«Ameriški predstavnik pri zavezniški nadzorstveni komisiji v Bukarešti je poslal naši vladi poslanico romunskega kralja, v kateri izjavlja, da je bila poslana enaka spomenica tudi letalskemu podmaršalu Stevenu za vlado Velike Britanije in generalu Sušajkovu za vlado Sovjetske zveze. V spomenici pravi kralj, da je vzel v pretres sklepe berlinske konference, ki pravijo, da je sestava demokratične vlade v Romuniji pogoj, da bo mogla skleniti mirovno pogodbo s tremi velesilami in biti sprejeta v organizacijo Združenih narodov. Nadalje kralj potrjuje, da je vzel na znanje stališče vlad Združenih držav in Anglije

«Nadalje kralj sporoča, da je imel razgovore z voditelji političnih strank; večina je izjavila, da je pripravljena sodelovati pri sestavi vlade, ki bi imela pogoje, da jo priznajo velesile za sposobno za podpis mirovne pogodbe in za sprejem med Združene narode. Kralj je dodal, da je v tem smislu zahteval od ministrskega predsednika, da pomaga, da se to izvrši v tem smislu, da se posluži obstoječe vlade. Misli, da sestava te vlade ne bi bila mogoče, ker ministrski predsednik ne dela v smislu teh navodil. Zato se je kralj obrnil na vlade Sovjetske zveze. Združenih držav in Velike Britanije, da v soglasju s sklepi krimske konference in z izjavo o skupni odgovornosti pomagajo, da bi Romunja dobila takšno vlado, k bi jo priznale vse tri velesile.

«Vlada Združenih držav je že izrazila upanje, da se bo razvijal politični položaj v Romuniji tako, da bo lahko obnovila diplomatske stike z Romunijo, kar pa do sedaj ni bilo mogoče, ker dosedanja začasna vlada, pod vodstvom Groze, ne predstavlja vseh demokratskih sil v drželi.

Izjava krimske konference, z dne 11. februarja 1945 o zopetni vzpostavitvi reda v Evropi in o obnovi narodnega gospodarstva, se mora izvršiti z vsemi sredstvi, tako da bo narodom omogočeno, da se osvobode zadnjih ostankov nacizma in fašizma in da si postavijo s svobodnimi volitvami prave demokratične ustanove. Da bi mogli osvobojeni narodi, kakor tudi bivši zavezniki onih v Evropi, uresničiti take pogoje, so trije veliki zavezniki pripravljeni pomagati tam, kjer je to njihovem mnenju neobhodno potrebno. Tako želijo ustvariti pogoji za zaščito notranjega miru za postavitev začasne vlade, ki naj bo sestavljena na najširši demokratski podlagi iz vseh slojev prebivalstva s končnim namenom, da se izvedejo svobodne volitve in postavi vlada, ki bo odgovarjala ljudski volji.

V soglasju s sklepi konference, ki predvidevajo za časa neurejenih političnih razmer v osvobojeni Evropi, skupne posvete med tremi velesilami, je pripravljena vlada Združenih držav posvetovati se z vladama Velike Britanije in Sovjetske zveze o razmerah v Romuniji, da bi izvršili potrebne ukrepe v zvezi z odgovornostjo, ki jo nalaga zgoraj omenjena izjava. Ti razgovori naj bodo čim prej po uvidevnosti ostalih dveh vlad in na kraju, ki se bo zdel njima primeren.

Dokler ne bodo končani ti razgovori, upa vlada Združenih držav, da bodo dobili zastopniki treh vlad v odboru za nadzorstvo navodila, da se vzdržijo vsakega dejanja, ki bi utegnilo otežkočiti rešitev tega vprašanja.

Jugoslovansko-grški stiki

Atene, 24. avgusta

Grška in jugoslovanska vlada sta vzajemno imenovali svoja poslanika druga pri drugi. Za Atene je jugoslovanska vlada imenovala Izidorja Cankarja, grška pa za Beograd Aleksandra Dalietosa.

Iz Slovenije

Sodišče slovenske narodne časti v Ljubljani je obsodilo na zaplembo celotnega premoženja ter na različne kazni člane upravnega odbora Ljudske posojilnice in Prometne banke. Med obsojenimi so dekan Matija Škerbec, župan Franc Sever prof. Karel Dermastia, dr. Franc Keržan, Franc Leskovic, prof. Vojteh Hybašek, prof. dr. Alfonz Levičnik in gimnazijski ravnatelj Josip Osana.

Nova upravno-politična razdelitev Slovenije določa poleg okrožnega mesta Ljubljane (okoli 107 tisoč prebivalcev) skupaj 28 okrajev v štirih okrožjih. Ljubljansko okrožje (okoli 240 tisoč prebivalcev) ima sedem okrajev, novomeško (203 tisoč) pet okrajev, celjsko okrožje (228 tisoč) sedem okrajev in mariborsko okrožje (375 tisoč) ima devet okrajev.

Vojaško sodišče v Mariboru je obsodilo na odvzem premoženja, izgubo državljanstva in prisilno delo 28 mariborskih Nemcev, ki so bili znani hitlerjanci ter člani izdajalske organizacije «Kulturbund». Med njimi so imena: Lettner, ing. Kiffman, ing. Nassimbeni, Gusel, Blanke, Thoma, Wögerer, König

Podružnico državnega petrolejskega podjetja «Jugopetrol» so ustanovili v Ljubljani.

Srečanje v Berlinu

Dve Angležinji letalske pomožne službe občudujeta spretnost pripadnice Rdeče vojske ki uravnava promet v Berlinu.

JAPONSKA PREDAJA

NEREDI NA KITAJSKEM OVIRAJO PREDAJO JAPONSKIH ČET

Povelje za vdajo so prejele vse japonske čete - Drugi kitajsko-japonski sestanek - Sovjeti zasedli vso Mandžurijo - Cesar Pu-yi ujet

New York, 24. avgusta

Japonski glavni stan je izdal poročilo v angleškem jeziku ki je naslovljeno na generala MacArthura, v katerem ga prosijo, naj vzame v poštev čas in določbe za razorožitev japonskih čet na Kitajskem. Poslanica, ki jo je prejela zvezna komisija pravi, da delovanje nerednih čet, banditov in neredi civilnega prebivalstva povzročajo mnogo težkoč pri prekinitvi sovražnosti in pri oddaji orožja.

«Associated Press» poroča o objavi tokijskega radia, da je povelje cesarja Hiro Hita za prehinitev bojev zdaj dospelo na vse otoke.

Poveljnik japonskih sil v Burmi general Kumura je v poročilu zavezniškemu poveljniku v Rangoonu sporočil, da je objavil svojim četam povelje, naj prenehajo z ognjem. To je prvo neposredno poročilo japonskega poveljnika v Burmi.

Vsekakor pa je Kumura dodal, da zaradi težav v obveščevalnih zvezah ne more trdno zagotoviti, če so njegova navodila za konec sovražnosti prispela do njegovih čet na severu na 250 km dolgi črti nad Rangoonom.

Čas in kraj predaje japonske armade na Kitajskem zavisi v največji meri od MacArthurja. Na drugem sestanku v Chingkiangu so pokazali odposlanci generala Okamote več volje sodelovanja kot včeraj.

Japonski odposlanci se bodo danes ali jutri vrnili v Nanking, odkoder bodo po radiju sporočali navodila za letalski prevoz kitajskih čet. Videti je, da bo predaja na kitajskem področju, kjer je še mnogo oboroženega in nepremaganega japonskega vojaštva kočljivejša kot na japonskem matičnem ozemlju.

Kitajski radio je objavil imena kitajskih pooblaščencev, ki bodo v različnih pokrajinah sprejeli japonsko predajo. Med njimi je tudi general Čang Fa-Kwei, ki bo sprejel japonsko predajo v Hongkongu, Kantonu, na polotoku Luichawu in na otoku Hainanu.

Radijska postaja v Čungkingu je danes zjutraj naznanila, da bodo z vojaki nankinške vlade postopali kot z izdajalci in da bodo kot taki kaznovani.

Sovjeti zasedli Mandžurijo

V dnevnem povelju, ki je naslovljeno na vrhovnega poveljnika sovjetskih sil na Daljnem Vzhodu maršala Aleksandra Vasiljevskega, je generalisim Stalin naznanil, da je zasedena vsa Mandžurija. Razen tega je bil zaseden ves južni del otoka Sahalina kakor tudi otok Paramuširo v Kurilih.

Radijska postaja v New Yorku je sporočila da so čete maršala Vasiljevskega zajele mandžurskega cesarja Kanga Teha.

Kang Teh, ki si je pozneje nadel ime Pu-yi, je po zasedbi prestola širil vest, da je potomec Džingis-kana.

Posebni dopisnik agencije Reuter v Moskvi poroča, da so sovjetske čete odkrilev Mandžuriji trupla kitajskih ujetnikov, ki so nosila znake težkega mučenja. Električni stoli in cela vrsta drugih priprav, med drugim železa za zažiganje in trganje mesa, so strašne stvari, ki so jih uporabljali v mandžurskih ječah. Gotovo je, da so kakih tisoč Kitajcev, ki so bili zaposleni pri utrjevalnih delih, po končanem delu mučili, da ne bi odkrili vojaških tajnosti, za katere so izvedeli.

Čungking, 24. avgusta

Vrhovni poveljnik japonskih sil za Kitajskem general Yashuja Okamura je zagotovil generalu Čangkajšeku, da bo predal svoje sile, ki štejejo zdaj 1.900.000 mož, samo zastopniku, ki ga bo pooblastil Čangkajšek.

S to novico preneha vsaka bojazen kitajskih nacionalističnih krogov, da se bo general Okamura s svojo vojsko predal komunistični vojski v Yunanu.

Čungking, 24. avgusta

Ukaz, ki ga je izdal general Albert C. Wedemayer, poveljnik ameriških čet na Kitajskem, brani ameriškim četam bratenje z japonskimi vojaki in s Kitajci narodne vlade v Nankingu.

Žrtve in škoda na Japonskem

Japonski poročevalski urad poroča da je približno 10 milijonov ljudi, to je šestina prebivalstva japonskega matičnega ozemlja, bilo ubitih, ranjenih ali so ostali brez strehe zaradi zračnih napadov.

Javljene številke se delijo na 260 tisoč ubitih, od teh 90 tisoč od atomske bombe, 412 tisoč ranjenih, od teh 180 tisoč od atomskih bomb, 9.200.000 brez strehe. Popolnoma porušenih in požganih je 2.210.000 hiš.

Od 206 japonskih mest jih je bilo 44 skoraj popolnoma uničenih in 37 drugih mest, med katerimi je Tokio, je izgubilo 30% svojih stavb.

Britanski parlament sprejel listino Združenih narodov

London, 24. avgusta

Britanska spodnja zbornica je sinoči soglasno sprejela zakon o ustanovni listini nove mirovne svetovne ustanove Združenih narodov. Pred tem je tudi lordska zbornica sprejela predlog, tako da je zakonski predlog postal zakon. S tem je končno veljavno Velika Britanija postala članica Združenih narodov.

Nove Bevinove izjave o Grčiji

London, 24. avgusta

Pri debati v angleški spodnji zbornici o položaju v Grčiji je laburistični poslanec Seymoun Cocks vprašal, ali velja jaltska določba, po kateri se morajo v vseh osvobojenih državah sestaviti vlade izključno iz demokratskih elementov, tudi za Grčijo.

Bevin je odgovoril: «Najnovejši razgovori med regentom in političnimi voditelji v Grčiji so pokazali, da je v tej državi nemogoče sestaviti vlado, v kateri bi bile udeležene vse stranke, zakaj glavne grške politične stranke nočejo sodelovati druga z drugo. Razen tega bi vsaka sprememba, ki bi se zgodila v tem trenotku, izzvala hude posledice, ker bi se priprave za volitve in plebiscit neizogibno zakasnile, prekinjeno pa bi bilo tudi vladno delo za izvršitev gospodarskih in finančnih ukrepov, od katerih zavisita prihodnja stalnost in napredek Grčije.»

Tedaj je Cocks vprašal Bevina, ali mu je znano, kako silno zatirajo v Grčiji opozicionalce. Po poročilih je to zatiranje še hujše kakor v Bolgariji. Bevin je odgovoril: «Zdi se mi, da govorice o zatiranju niso utemeljene. Že večkrat sem slišal tovrstne obtožbe, ki pa jih poročila, katera prejemam od nepristranskih ljudi in od naših zastopnikov v Grčiji, ne potrjujejo.»

Filmi s slovenskimi napisi v Trstu

Trst 24. avgusta

Poročajo, da bodo v najkrajšem času dospeli v Trst novi kratki filmi s slovenskimi napisi. To poročilo je izdala filmska sekcija A. I. S. Filmski tednik in šest dokumentarnih filmov bodo predvajali v tukajšnjih kinih. Prav tako poroča filmska sekcija A. I. S., da so iz Barija odposlali posebne zavezniške filme, ki jih bodo v najkrajšem času predvajali jugoslovanskim četam tukajšnje jugoslovanske posadke.

Med filmi je znana «Vožnja čez Atlantik», ki prikazuje prevoz ogromne zavezniške spremljave v severne sovjetske luke, film «Joe Smith Amerikanec», zgodba o usodi ameriškega delavca v vojni, in film «Tako ponosno pozdravljamo», ki opisuje usodo ameriških bolničark pri umiku ameriške vojske na Filipinih čez Bataanski polotok na otoček Corregidor. Z imenovanimi filmi bo prišlo tudi nekaj dokumentarnih filmov, ki so bili posebej prirejeni za jugoslovanske čete z napisi v srbohrvaščini.

Akcija za kurivo v Jugoslaviji

Zagreb, 24. avgusta

V Zagrebu se je prostovoljno prijavilo 1.800 ljudi k sodelovanju pri študentovskih delovnih brigadah za sekanje lesa. V zvezi s tem je nastala tudi pobuda, naj bi uradniki številnih zavodov prebili nedelje v gozdovih, kjer bi sekali les, da bi tako sodelovali pri akciji za preskrbo s kurivom za zimo.

Novi francoski poslanik v Jugoslaviji

Beograd, 24. avgusta

Francoski poslanik Payart je izročil jugoslovanskemu regentskemu svetu svoje poverilnice. Ko je poslanik stopil v palačo, ga je ob vhodu pozdravila častna straža. Poslanik Payart je poverilnice izročil regentu Dušanu Sernecu ob navzočnosti ministra Subašiča.

Med slovestnostjo je Payart v predstavitvenem nagovoru jugoslovanskemu regentu med drugim poudaril, da ga je general De Gaulle poslal v Jugoslavijo kot izrednega in opolnomočenega poslanika. Rekel je, da se počuti srečnega v državi, ki je že tako dolgo prijateljsko povezana s Francijo.

Regent Dušan Sernec je v svojem odgovoru Payartu poudaril, da je prišel v državo, ki je bila v dobrih in v hudih časih vzesto na strani Francije in ki tudi danes kakor vedno, živo upa, da se bo to zgodovinsko prijateljstvo še bolj okrepilo.

Nekateri jutranji listi prinašajo «po Reuterju» vest, da so bili pri predaji poverilnic prisotni vsi trije jugoslovanski kraljevi namestniki. Takšna vest ni videti točna. Tudi jugoslovanska poročevalska agencija «Tanjug» poroča, da je bil prisoten samo kraljevi namestnik dr. Dušan Sernec in zunanji minister dr. Ivo Subašič.

Chandra Bose umrl

London, 24. avgusta

Japonska poročevalna agencija javlja, da je Chandra Bose, voditelj začasne vlade svobodne Indije, iz Singapurja z letalom odpotoval v Tokio.

Ko se je 18. avgusta letalo, s katerim je potoval, razbilo pri pristanku na letališču v Taihoku, je bil Chandra Bose težko ranjen. Prepeljali so ga v bolnico, toda še isti dan ob polnoči je umrl. Pri nesreči sta se ubila tudi neki japonski polkovnik in Bosejev tajnik.

Ukinitev zakona o «posoji in zakupu»

Nujnost nove ureditve dobav evropskim državam „Neopravičeno presenečenje" pravi senator Downey

Washington, 24. avgusta

Javljajo, da so med Londonom in Washingtonom dan in noč v teku živahna pogajanja za rešitev položaja, ki ga označujejo uradni krogi kot zelo resnega zaradi nenadne ukinitve dobav po zakonu v «posoji in zakupu», ki so jih do zdaj vršile Združene države.

Britanski kakor tudi ameriški krogi v Washingtonu podčrtavajo dejstvo, da bo treba iskati rešitev v razgovorih, ki so zdaj v teku med pomočnikom zunanjega ministra William Claytonom in med uradnimi predstavniki britanskega zaklada v Londonu.

Zunanji minister James Byrnes je danes izjavil, da je vsak dan v zvezi s Claytonom, s katerim je imel dve uri trajajoč razgovor takoj po objavi ukinitve dobav.

Britanski predstavniki v Washingtonu so jasno povedali, naj se ne izgubja časa.

Senator Sheridan Downej, član senatnega odbora za bankarstvo in denarstvo je izjavil, da ameriško javno mnenje soglasno želi, naj se pomaga deželam, ki so bile uničene v vojni.

Razpravljal je o ukinitvi zakona o posoji, in zakupu ki je služil svojemu namenu kot mogočno vojno orožje. Med drugim je Downey dejal: «Zakon o posoji in najemu je napravil iz Združenih držav orožarno demokracije. Dobave orožja deželam, kakor ste Velika Britanijt in Sovjetska zveza, so pripomogle k končni zmagi. Zakon o posoji in zakupu si je zaslužil častno slavo».

Neko poročilo ljudskem razpoloženju kaže, da je večina naroda Združenih držav za zmanjšanje svojih življskih obrokov za dobo enega leta, da bi tako pomagali narodom evropskih dežel.

Želelam, ki so bile prizadete z ukinitvijo zakona o «posoji in zakupu», je izjava zumanjega ministra Byrnesa dala zagotovila, da dobave ne bodo prekinjene in da bodo Združene države nadaljevale v dobavami blaga po predhodnem sporazumu o plačilnih pogojih, ki ga bodo sklenile. Združene države z deželo, kateri je blago, namenjeno.

Že pripravljene dobave na podlagi pogodb ne bodo prekinjene z ukinitvijo zakuna. Za sklenitev novih sporazumov bo še časa dovolj, ne da bi to povzročilo pomanjkanje v evropskih deželah.

Zakon o «posoji in zakupu» je bil izdan za vojni čas. To so Združene države vedno naglašale. Nobena vlada, ki je prejela blago na podlagi tega zakona, ni mogla dvomiti, da ima ameriška vlada namen prenehati s to službo ob koncu vojne. Ukinitev tega zakona ni mogla nikogar upravičeno presenetiti in se ji ne bo mogjo pripisati pomanjkanje v Evropi v prihodnjih mesecih.

Obnovitev političnega delovanja v Nemčiji

Frankfurt, 24. avgusta

Javljajo, da so Zavezniške vojaške oblasti v soglasju s potsdamsko izjavo v ameriškem zasedbenem področju na prošnjo Nemcev dovolile, da se lahko ustanovijo politične stranke in sindikalne organizacije. Dovoljenje vsebuje tudi omejeno možnost javnih političnih zborovanj.

DEMOKRATSKE BESEDE

Pot v suženjstvo

IV

Dasi ima konkurenca lahko nekaj primest regulacije, ne more biti kombinirana z načrtnostjo do take mere, da bi mogla prenehati z delovanjem kot koristni vodnik proizvodnji *Tekmovanje in osrednje vodstvo postaneta siromašno in nekoristno orodje, če nista popolni.* Postaneta mešanica dveh sredstev, ki ne bo nikdar uspevala.

Načrtnost in tekmovanje lahko kombiniramo samo z načrtnostjo za tekmovanje, ne pa z načrtnostjo proti tekmovanju. Naš kriticizem je usmerjen samo proti tisti načrtnosti, ki je proti tekmovanju.

Ni dvoma, da večina tistih, ki v demokracijah zahtevajo osrednje vodstvo vse gospodarske delavnosti, še vedno veruje, da je mogoče združiti socializem in osebno svobodo. Vendar pa so številni misleči socializem že davno označili za največjo grožnjo svobodi.

Danes se redko spominjamo, da je bil socializem v svojih začetkih popolnoma avtoritaren. Pojavil se je odkrito kot reakcija na liberalizem francoske revolucije. Francoski pisci, ki so mu postavili temelje, niso niti malo dvomili, da je njih zamisli mogoče izvesti le z močno diktatorsko vlado. Prvi moderni «načrtnik» Saint-Simon je napovedoval, da bodo z vsemi, ki ne bi hoteli ubogati od njega predlaganih odborov za načrtno gospodarjenje «ravnali kot z živino».

Nihče ni videl jasneje od velikega političnega misleca de Tocqueevilla, da je demokracija v nespravljivem sporu s socializmom: «Demokracija razširjuje območje osebne svobode», je dejal.» Demokracija pripisuje vsakemu človeku polno vrednost», je izjavil leta 1848, «socializem pa ustvarja iz ljudi same agente, same številke. Demokracija in socializem imata samo eno skupno besedo: enakost. Toda kakšna razlika: *demokracija išče enakost v svobodi, socializem pa jo išče v prisilnosti in hlapčevanju.»*

Da bi ublažili in pomirili sumničenja in v svoj voz vpregli najmočnejšo politično gibalo — hrepenenje po svobodi — so začeli socialisti vedno češče uporabljati obljube o «novi svobodi». Socializem je obljubljal, da bo prinesel «gospodarsko svobodo», brez katere politična svoboda «nima nobene vrednosti».

Da bi ta razlog zvenel verjetnejše, so besedo «svoboda» smiselno nekoliko preobrazili. Beseda je prej pomenila svobodo pred nasiljem, pred samovoljno oblastjo drugih ljudi. Odslej pa naj bi pomenila svobodo pred uboštvom, sprostitev pred pritiskom okolnosti, ki nujno omejujejo obseg izbire za nas vse. Svoboda v tem smislu je seveda samo drugo ime za oblast in bogastvo. Zahteva po novi svobodi je bila na ta način samo drugo ime za staro zahtevo po porazdelitvi bogastva.

Domnevo, da bo imelo načrtno gospodarstvo bistveno večji uspeh kot konkurenčni sistem, je večina raziskovalcev tega problema začela postopoma opuščati. Napačno upanje pa nas bolj kot vse drugo še vedno vleče na pot načrtnosti.

Kljub temu, da so obljube modernih socialistov o večji svobodi resnično in resno mišljene, so v zadnjih letih na opazovalce napravile močan vtis nepredvidene posledice socializma in nenavadna preproščina marsikaterih okoliščin pod «komunizmom» in «fašizmom». Pisec Peter Drucker se je leta 1939 izrazil, da je «popolni polom vere v verjetnost dosega svobode in enakosti po marksizmu Rusijo prisililo, da je šla po isti poti totalitarnę družbe nesvobode in neenakosti, po kateri ji je sledila Nemčija. Komunizem in fašizem v bistvu nista isto. Fašizem je stopnja, ko je komunizem dokazal iluzijo; in dokazal jo je v Rusiji bolj, kakor pa v predhitlerjanski Nemčiji.»

Nič manj pomemben ni zunanji videz nižjega sloja pristašev komunističnega in fašističnega gibanja v Nemčiji pred letom 1933. Relativna lahkota, s katero je bilo moči mladega komunista spreobrniti v nacista ali obratno, je bila splošno znana, najbolj pa propagandistom obeh strank. *Komunisti in nacisti so se pogostoje spopadali drug z drugim, kakor pa z ostalimi strankami, iz enostavnega razloga, ker so se med seboj borili za človeka iste duševnosti in drug drugemu očitali krivoverstvo.* Njihova praksa je dokazala, kako zelo so si sorodni. Obema je bil resnični sovražnik, s katerim nista hotela imeti nižesar skupnega, liberalec stare vrste. Ker je bil nacistu komunist, komunistu nacist, obema pa socialist iz prave korenine ustvarjeni nabornik, sta vedela, da med njima in tistimi, ki resnično verujejo v osebno svobodo, ni mogoč kompromis.

KMETIJSTVO

Gospodarska važnost čebelarstva

III

Prav okusna in izdatna pijača je naš prastari medeni proizvod — medica. Večina ljudi razume pod to besedo neko medeno, sladko, brezalkoholno vodo. Razumljivo je, da takšna pijača nima ničesar skupnega s pravo medico, dobro, okusno alkoholno pijačo, slično dobri marsali ali vermutu. Fermentacija ali kipenje medice se vrši polagoma, včasih tudi 1-2 leti. Če napolnimo par mesecev pred uporabo medico v buteljke, dobimo okusno, šampanjcu podobno penečo pijačo. Dobra medica, mešana s sifonom ali kislo vodo, je v poletnem času dobra, osvežujoča pijača. Pozimi služi kot dodatek raznim čajem. Uspešno jo uporabljamo namesto konjaka v jajčnih žatojih. Priprava medice ni komplicirana; glavno zmes tvorijo med, voda, kvasne glivice, kislina in začimbe. Včasi so medico še pred kipenjem prekuhali, izkazalo pa se je, da je to kuhanje nepotrebno. Brezpogojno pa moramo pri kipenju medice uporabljati kipelno veho, da nam vanjo ne zaide ocetna glivica, ki spremeni pijačo polagoma v ocet.

Marsikomu se bo nehote vsilil dvom o potrošnji medice čes. da imamo v Sloveniji že itak velike količine vina, ki bo medici konkuriralo. Redni potrošnik vina gotovo ne bo segal po medici, pač pa bo segal po njej potrošnik likerjev, marsale, vermuta in drugih pijač inozemskega izvora, katerim bo medica prav gotovo močno konkurirala. Izdelava medice bo tudi izdaten regulator cene medu v izredno bogatih letinah, v katerih cene medu rade padejo. Nadprodukcija medu v takšnih letinah bo usmerjena v izdelavo medice, katere vrednost in cena raste z njeno starostjo.

Za razmah take obrti, ki bi se razvila v majhnem obsegu v posebno medno industrijo, je potrebna močna povezanost čebelarjev v zadružništvu. Čebelar naj se v prvi vrsti posveti smotrnemu pridelovanju medu in zvišanju pridelka. Ponovno je treba povdariti, da naj ostale skrbi, kot so razpečavanje in vnovčevanje medu in njegovih produktov, prevzamejo posebni poslovno-industrijski ljudje, ki bodo s tem razbremenili čebelarje. Pri dosedanjem sistemu je moral čebelar veliko dragocenega časa in truda položiti baš v razprodajo medu. V bodoče se mora delo v tem pogledu porazdeliti v smislu gesla: «Med je po hranilnosti in zdravilnosti mnogo več vreden kot ga je cenila predvojna preteklost, zato dvignimo njegovo proizvodnjo in potrošnjo!»

Se kratek pregled sedanjega stanja čebelarstva v Slovenskem Primorju. Dejstvo, da so bili Primorci polnih 26 let odrezani od ostalih Slovencev v gospodarskem in kulturnem pogledu, je gotovo kvarno vplivalo na razvoj čebelarstva. Čebelarski pouk mladega naraščaja v materinem jeziku je popolnoma odpadel. Tudi nabava revije «Slov. čebelar» je bila dovoljena le v redkih slučajih. Najmočnejše je čebelarstvo razvito v okrajih Ilirske Bistrice, Postojne in Ajdovščine, kjer pride povprečno na okraj okrog 1000 «A. Z.» (Anton Žnidaršič) panjev. Prvenstvo v pogledu naprednega čebelarstva, posebno pa v pogledu prevažanja, nosi Ilirska Bistrica — zibelka našega A. Ž. panja. Ob času mane so naša pašiča na hoji v okolici Postojne in Hrušice še premalo zasedena. Mnogo panjev širom Krasa in Istre zdaj zaradi suše lenari doma, namesto da bi čebele brale na hoji, ki letos prav dobro medi. Marsikateri čebelar se ne more odločiti za prevoz, ker se boji sitnosti in nesreče. Če pa bi enkrat poizkusil, kako hoja napolni mediščа, ne bi prevažanja nikoli opustil. Najidealnejše prevozno sredstvo današnjice je tovorni avtomobil, ki bo čebelarjem v take svrhe vedno na razpolago. Osrednja zadruga bi morala imeti več lastnih avtomobilov, ki bi prvenstveno prevažali čebele na zadružna pašiča, kjer bi stali čebelnjaki. Nadzirali bi jih čuvaji, ki bi obenem vodili kontrolne opazovalne postaje s tehtnico in stalno obveščali prevaževalce o stanju donosa.

Nove vrste ameriških križark

Washington, 24. avgusta

Mornariško ministrstvo je v sredo javilo, da je odgovor ameriške mornarice na graditev nemških «žepnih» in japonskih oklepnih križark gradnja 27.000 tonskih velekrižark, med katerimi že gradijo velekrižarki «Alaska» in Guam». Tretjo velekrižarko «Hawai» bodo verjetno splovili prihodnjo jesen. Tri druge ladje tega razreda so črtali iz gradbenega seznama.

Nove križarke imajo devet topov kalibra 12 palcev in pol, razporejenih na trojnem stolpiču, dva na krmi in enega na pramen in dvanajst topov kalibra 5 palcev. Poleg tega imajo še protiletalsko oborožitev, ki sestoji iz topov kalibra 40 in 20 mm.

«Zepne križarke» vrste «Deutschland» so imele 6 enajstpalčnih topov, 8 topov 5,9 palčnih in močne protiletalske topove. Japonske oklepne križarke vrste «Chichibu» so imele po vsej verjetnosti dvanajst palčne topove.

Velekrižarke vrste «Alasca» imajo hitrost 30 vozlov

Lovci se vračajo domov

Ameriške lovce so vkrcali za vrnitev domov v Združene države na prenarejeno tovorno ladjo, ki lahko nosi 54 Thunderboltov ali 34 Mustangov.

POSLEDICE PETLETNE VOJNE

Dvanajst milijonov ljudi, ki niso na svojih domovih

UNRRA je zračunala, da je v Evropi 12 milijonov ljudi, ki niso na svojih domovih. Pravijo pa, da je število še veliko večje, ker so v omenjeni številik samo ljudje, ki jih je UNRRA popisala. Mislijo, da so te številke še najbolj zanesljive:

Sovjetska zveza: Nemci so odvedli v Evropo 2 in pol milijona Sovjetov. Zavezniške oblasti so jih prestele 1.849.000. Polovica je zdaj že doma. Iz Sovjetske zveze se je vrnilo na svoje domove okrog 20.000 ameriških in 30.000 angleških vojnih ujetnikov.

Francija: Nemci so odpeljali 2.115.000 Francozov na delo v Nemčijo. Od tega števila jih je bilo 900.000 vojnih ujetnikov, 700.000 prisilnih delavcev, 380.000 političnih ujetnikov in 120.000 Židov. Zavezniške oblasti so popisale 1.299.000 Francozov, ki so se že skoraj vsi vrnili domov.

Belgija: Nemci so odpeljali okrog pol milijona Belgijcev, zavezniki pa so jih prešteli okrog 200.000. Okrog 20.000 so jih našli na Norveškem. Skoro polovice odvedenih niso našteli. Svojčas so jih sellili v Ukrajino in ostale sovjetske pokrajine.

Češkoslovaška: Računajo, da so Nemci odpeljali okrog 1 milijon Čehov in Slovakov. Zavezniki so jih našli le 35.000. Ostali so bili raztreseni po vsej Evropi, mnogo se jih je vrnilo že domov brez registracije.

Poljska: Okrog 2 in pol milijona znaša število Poljakov, ki jih ni doma. Okrog 1 milijon so preselili v okrnjeno Poljsko. Na njihove domove so naselili okoli 600.000 «Volksdeutsche» iz baltskih držav in iz Romunije. Vojnih ujetnikov in prisilnih delavcev je bilo okoli 1 do poldrugi milijon. Zavezniki so jih našteli manj kot 1 milijon in skoro nihče se ni vrnil domov.

Italija: Nemci so odselili 1 milijon Italijanov. Zavezniki so jih našli 300.000, ki jih zdaj pošiljajo domov.

Grčija: Računajo da je bilo pol milijona Grkov odvedenih

Jugoslavija: Okoli 400.000 Jugoslovanov je v različnih državah. Zavezniki so jih doslej našteli le 85.000.

Ostale države: Zavezniki so doslej našteli 7.000 Luksemburžanov, ki niso na svojih domovih. Več tisoč Albancev deli njihovo usodo, vendar ni točnih številk. Norvežanov niso veliko izselili, pač pa so jih uporabljali pri utrjevalnih delih. Okoli 10.000 Dancev so preselili na Norveško. Na Švedskem in v Švici je še vedno veliko število tujih begunccv.

V Londonu je bila osnovana Mednarodna komisija za letalstvo. Komisija ima v načrtu predloge za izboljšanje letal

TRST

Obvestilo

Osebe, navedene spodaj v imeniku, pripadniki raznih uprav in ustanov, ki so predložile na komisijo za čiščenje prošnje za zopetni sprejem v službo:

Chierego Giuseppe, Mandi Francesco, Franco Giorgio, Zanier Valerio, Bernobini Giuseppe, Busa Rita, Gioppo-Rini Carlo, Rossi Guido, Trotti Ernesto, vsi od I. A. M. L.; Marini Giovanni, Ragusini Paolo, Schaetzinger Angelo, Rossini Giordano, Refi Giuseppe, Melani Francesco, vsi od I.N.P.S.; Esposito Vincenzo, Poggiani Ferruccio, oba Prov. in Bausch Erminia od E. I. A. R.

Ta razglas objavljajo v smislu XIII oddelka splošnega razglasa št. 7 z datumom 11. julija 1945 Zavezniške vojaške uprave.

Vsak, ki bi imel proti tej prošnji za zopetni sprejem v službo kakšen ugovor, mora vložiti svoje opombe pismeno in čitljivo podpisane na Urad Komisije, Trst, Via Nizza št. 16, (Justinova palača), v sedmih dneh po objavi tega obvestila.

Sodba zavezniškega vojaškega sodišča

Sodišče zavezniške vojaške uprave je v hitrem postopku obsodilo Lacida Žerjala in Romea Cesaratta, ki sta bila obdolžena, da sta imela v nezakoniti posesti vsak po dve vreči sladkorja po 45 kil, ukradenih iz skladišč 44. zone. Kaznovali so ju s štiri mesečnim zaporom.

Poročnik Marshall A. Miller, ki je vodil razpravo, je poudaril težo tega dejanja, ker sladkor ni bil odtegnjen od živeža namenjenega za uporabo vojaškega osebja, temveč iz zalog določenih za tržaško civilno prebivalstvo, ki je sladkorja tako potrebno. Obtoženci si torej niso prisvojili prevička živil namenjenih zaveznikom, ampak so odtegali tržaškemu prebivalstvu živilo, ki ga sedaj občutno primanjkuje.

Josip Pertot ter Albin in Marcello Trampuš so bili obsojeni poleg štirinajst dnevnega zapora, ki so ga že odsedeli je vsak na 30 dni zapora, zato, ker so se nahajali na nekem vojaškem prostoru, kamor je vstop prepovedan. Poleg tega ker so razdrli nekaj 88 mm topov nameščenih blizu gradu Miramara. Obtoženci so priznali svojo krivdo z izgovorom, da so nameravali predelati različne medeninaste dele topov v tovarni nekega svojega sorodnika.

Ne glede na krsitev proglasa Zavezniške vojaške uprave, ki civilistom prepoveduje vstop v določena vojaška področja brez posebnega dovoljenja in ki civilistom prav tako prepoveduje uporabljati zavezniško lastnino, so bili obtoženci opozorjeni, da so s svojim ravnanjem postavili v nevarnost svoje življenje in življenje drugih. Na tem področju so se že zgodile nesreče in eksplozije zaradi nedovoljenega in neveščega ravnanja s strelivom in s topovi.

Major C. D. S. B. Brooke, častnik Zavezniške vojaške uprave pri javnem zdravstvu, je včeraj sporočil, da je na razpolago za civilno prebivalstvo določen del insulina. Zadostno količino za dva ali tri mesece so izročili tudi oddelku za sladkorno bolne.

Komisija za čiščenje opozarja zainteresirane uprave in združenja, da se dobe osebni listi, ki jih je bilo treba razdeliti nastavljencem, v tajništvu komisije, Via Nizza 16, št. 379, ob uradnih urah od 9. do 14. ure.

Gledališče Verdi. Prihodnji koncert, ki ga bo vodil dirigent Edmondo De Vecchi s sodelovanjem pianistke Laure Ferlanove, bo v soboto ob 20.30.

Včeraj zjutraj so našli v ulici Ponziana, truplo nekega človeka, ki se ga ubili ponoči z dvema streloma. Policija, obveščena o dogodku, je odredila prevoz trupla v mrtvaško kapelo splošne bolnišnice. Sele proti večeru so ugotovili identiteto nesrečnika, in sicer je 38 letni gasilec Bruno Gei, stanujoč v ulici Giulia št. 30.

Zakon o socialnem zavarovanju za Reko in Istro

Beograd, 24. avgusta

Na czemlju Istre in Reke je stopil v veljavo novi zakon o socialnem zavarovanju. Odpravljeni so vsi zakoni o socialnem zavarovanju, ki so veljali v Italiji in v tej pokrajini.

RADIJSKI SPORED

Petek, 24. avgusta

15.58 otvoritev; 16 poročila B. B. C.; 16.15 jazz glasba; 16.30 plesna glasba; 17 razna glasba; 17.30 simfonični koncert; 18 pester spored; 18.30 glasba po željah; 19 poročila B. B. C.; 19.15 obvestila svojcem; 19.30 italijanska mladinska ura; 20 poročila v italijanščini; 20.15 poročila v slovenščini; 20.30 Finžgar: «Razvalina življenja» igra; 22 predavanje v italijanščini; 22.15 Cecchelin; 23 vesti v italijanščini; 23.10 vesti v slovenščini; 23.20 plesna glasba; 24 zaključek.

Sobota, 25. avgusta

6.58 otvoritev; 7 glasba za dobro jutro; 7.10 čitanje sporeda v slovenščini; 7.15 poročila v slovenščini; 7.30 poročila v italijanščini; 7.45 koledar; 8 poročila B. B. C.; 8.10 glasba za vsak okus; 8.30 zaključek; 9.58 otvoritev; 10 glasbeni intermezo (Videm); 11 orketralna glasba (Videm); 11.30 Nelson Eddy in Janette Mac Donald (Videm); 12 glasba na harmoniju (Videm); 12.30 poročila v slovenščini; 12.45 človek in narava predavanje v slovenščini; 13 poročila B. B. C.; 13.10 poročila v italijanščini; 13.25 glasbeni baleti; 14 predavanje v italijanščini; 14.10 obvestila svojcem; 14.30 zaključek.

IZ GORICE

Ustanovitev okrajnih odborov

Ker je s splošno odredbo st. 11 z dne 11. avgusta 1945, uveden enoten sistem krajevne uprave v onih delih Julijske krajne ki je zasedena po Zavezniških silah in ker ta splošna odredba podeljuje okrožnim guvernerjem pravico, če smatrajo za željeno in potrebno ustanoviti posvetovalne skupine iz ene ali več občin, ki naj se za to svrho imenujejo okraji. Te posvetovalne skupine naj nosijo ime okrajnih odborov.

Ker se smatra za potrebno nadaljevati v Goriškem okrožju v posvetovalne svrhe sistem okrajnih odborov, ki je obstojal v času zasedbe po zavezniških silah s tukaj navedenimi spremembami.

Ker se tudi smatra potrebno uvesti določene spremembe v dosedaj obstoječih okrajih, da sledijo naravne meje kjerkoli bi to bilo mogoče in da se odpravijo razlike med občinskimi in okrajnimi mejami, zaradi tega odrejam jaz J. C. Smuts, podpolkovnik, okrožni guverner za Goriško okrožje s tem sledeče:

1) Posvetovalna telesa, imenovana okrajni odbori, se uvajajo s tem za sledeče občine in dele občin, ki se bodo imenovale v to svrho okraj.

Okraj 1: občina Bovec; Okraj 2: občine Kobarid, Breginj, Tolmin; Okraj 3: občine Kanal Plava; Okraj 4: občine Dobrovo, Kojsko; Okraj 4 A: občina Dolenje; Okraj 4 B: občina Krmin; Okraj 4 C: občina Kopriva pri Krminu; Okraj 5: občine Gorica, Grgar; Okraj 6: občine Gradiška, Zagraj, Romans ob Soči, Mariano del Friuli, Farra ob Soči; Okraj 7: občine Miren, Opatjeselo, Renče, Dornberg, Sempas; Okraj 8: občine Komen, Temenica, Rihenberk, Stanjel, Črniče.

2) Vsak okrajni odbor bo obstojal iz enega predsednika in 8 članov, ki jih bo nameščala in odstavljala Zavezniška vojaška uprava po nasvetu okrožnega predsednika. Pri izbiri predsednika in članov se bodo predvsem upoštevali vodilni ljudje v okraju z najvišjo moralno in politično neoporečnostjo, ki bodo kolikor bo mogoče predstavniki vseh narodnostnih, političnih in gospodarskih skupin in razredov v okraju po razporedbi njihove krajevne pomembnosti.

3) Dolžnost in naloga okrajnih odborov bo, da stojijo Zavezniški vojaški upravi in okrožnemu predsedniku ob strani z nasvetom v vseh zadevah vladanja in uprave v občinah in delih občin, ki tvorijo posamezne okraje kakor gori navedeno.

4) Okrajni odbori ne bodo imeli nobenega izvršnega ali zakonodajnega nadzora nad občinskim predsednikom ali občinskim svetom občin, ki sestavljajo take okraje.

5) Okrajni odbori se bodo sestajali najmanj enkrat vsaka dva tedna in v oddaljenejših krajih, v rokih ki jih bodo določili odbori sami.

6) Poseben sestanek okrajnih odborov lahko skliče ob vsakem času Zavezniška vojaška uprava ali pa Okrožni predsednik za posvet in nasvet v vsakem posameznem vladnem in upravnem vprašanju, ki se tiče ene ali več občin, odnosno njihovih delov, ki sestavljajo posamezne okraje.

7) Popolen in točen naplesnik se mora voditi o vsakem sestanku in se mora poslati tekom dveh dni po takem sestanku okrožnemu guvernerju, častniku za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi, določenemu za posamezen okraj in Okrožnemu predsedniku.

8) Točen prepis vseh sejnih zapisnikov se mora predložiti najpozneje tekom dveh dni po sestanku Okrožnem guvernerju, častniku za civilne zadeve, ki je od strani Zavezniške vojaške uprave imenovan pri dotičnemu okraju ter Obrožnemu predsedniku.

9) Ta odredba stopi v veljavo takoj in bo v veljavi do nadaljne odredbe.

J. C. SMUTS, podpolkovnik
okrožni guverner.

Zahtevki o povrnitvi vrednosti bivših italijanskih vojnih ujetnikov

Zavezniška vojaška uprava je določila, da prošnje za povrnitev ali odškodnino lastnine bivših vojnih ujetnikov za zdaj zbirejo pri osrednjem uradu v Trstu, kateri bo naprovje potrebno za njihovo izvršitev.

Obveščamo prizadete, da vse prošnje, ki se nanašajo na italijanske bivše vojne ujetnike, sprejema Finančna Intendanca v Gorici, do 31. avgusta 1945, katera jih bo nato poslala pristojnemu uradu.

Predmet zahtevkov za povrnitev so vrednosti vojnih ujetnikov, katere so jim bile zaplenjene ko so bili odvedeni in prihodki akreditirani na njihov račun, za časa ujetništva.

Prošnje morajo biti natančno sestavljene in jim je treba priložiti potrebne dokumente; označiti se mora tudi vojaški čin vojnega ujetnika in kraji ujetništva.

Izključeni pri zahtevi povrnitve škode so primeri, v katerih je italijanska vlada odredila poravnavo akreditiranih dohodkov za vojne ujetnike.

K dokumentom je treba priložiti pobotnico (ali njen prepis), ki je bila izročena vojnim ujetnikom za odvzeti denar in predmete, ko so bili privedeni v prvo ujetniško taborišče.

Izpitni roki na mestnih osnovnih šolah

Goriško šolsko ravnateljtvo javlja:

Izpiti za učence mestnih osnovnih šol bodo v prostorih v ulici Leopardi, in sicer po naslednjem vrstnem redu: šola z ulice Mameli dne 30. avgusta; šole iz ulice Diaz in Leopardi dne 31. avgusta; šola iz ulica Capella dne 1. septembra; šola iz ulice Capuccini dne 3. septembra; šola iz ulice Marconi dne 4. septembra; šola iz ulice Codelli in učenci privatnih šol 5. septembra vse skupaj ob 9 uri dopodne.

Učenci, ki prihajajo iz drugih šol, morajo vložiti nekolkovano prošnjo s priloženim krstnim listom in potrdilom o dvakratnem cepljenju. Upravičeni zamudniki, bodo lahko delali izpite izjemoma 6. septembra ob 9. uri dopoldne. Učenci naj prineseje s seboj papir, svinčnik ali pero in zvezek s spisano nalogo.

Nesreče: Včeraj popoldne sta dva dečka, Roman Amoroso in Alojz Plesničar, razgala majhno količino smodnika. Eksplozija jima je zadela hude rane, da so ju morali prepeljati v bolnišnico. — Poljedelec Sistinio Fonzari, star 36 let, doma iz Villesse, je včeraj zjutraj razkladal seno v senilku. Pri tem delu je izgubil ravnotežje in padel skoraj 5 m v globino; dobil je hude poškodbe, da so ga morali prepeljati v bolnišnico.

Premestitve učiteljstva

Višji šolski nadzornik v Gorici javlja po naročilu Zavezniške vojaške uprave naslednje:

1. Učiteljstvo, ki je stalno nameščeno v Julijski krajini, pa vrši svojo službo Zadru, na Reki ali v drugih krajih, ki so zdaj pod jugoslovansko upravo in katerih službovanje v teh krajih ni več potrebno, se poziva, da vloži prošnje za premestitev v katero italijansko mesto.

2. Prošnje, kolkovane za 12 lir, je treba naslovit na viljega šolskega nadzornika na področju.

3. Vsak prosilec mora v prošnji navesti 10 italijanskih mest, v katerih si želi službovanje.

4. V prošnji je treba navesti prvotno službeno mesto in vzrok zapustitve tega.

5. Vse prošnje je treba predložiti viljemu šolskemu nadzorniku, najkesneje do 5. septembra.

6. Učiteljstvo, ki bo zaprosilo za premestitev, bo nastavljeno na nova službena mesta v Italiji, ki so na razpolago in so priznana od italijanskega ministrstva za prosveto.

SPORT

Reprezentanca Gorice proti angleški vojaški reprezentanci 3:3 (3:1)

Tekno sta karakterizirali dve stopnji: v prvem pol času se je pokazala prava goriška borbenost in zagrizenost, docim je v drugem pol času postalo angleško moštvo močnejše. Nepreneham je napadalo goriška vrata in izkoristilo utrujenost svojih nasprotnikov.

Dobro je sodil tekno Anglež g. Storey.

Angleška reprezentanca je bila sestavljena iz prvega bataljona King's Own R. R.: Fincham, Bond, Jenvy, Rigby, Biggs, Robinson, Lipscombe, Shawow, Higham, Spencer, Ruddick.

Pulj

Obsodbe pred vojaškim sodiščem v Pulju

Pri včerajšnjem zasedanju zavezniškega vojaškega sodišča so stopili pred sodišče Karl Martinolli in Zaccai Luciano. Obtožili so ju, da sta prekršila policijsko uro.

Obsodili so ju na 500 lir kazni ter 7 dni zapora.

Jochlik se je moral zagovarjati zaradi dveh stvari; prekršitve policijske ure ter nezakonite posesti blaga, ki pripada zavezniškim silam.

Ko je predsednik zaslišal priče ter obrambo obtoženca, sa je obsodil na 3.000 lir kazni, ki jih mora tekom dneva plačati in na 30 dni zapora.

DIREKTOR
poročnik ALFRED L. GRIGIS
tiskovni častnik, Trst
Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK

V "Centru za obvestila „Piazza della Borsa
št. 8 dobite te publikacije v slovenščini:

S. V. Benét: «Amerika», cena 10 lir. (Kratka in zanimivo pisana zgodovina Združenih ameriških držav).

«Ameriške znanstvene zanimivosti», cena 10 lir. (Poljudno pisan pregled najnovejših odkritij na zdravniškem, kmetijskem, tehničnem in drugih področjih v Ameriki).

«1939-1944», cena 5 lir. (Pregled vojnih dogodkov v teh letih, s številnimi slikami).

ATOMSKA BOMBA

Njena narava, zmožnosti in uporabe

V prvih letih tega stoletja so mislili, da je atom cadnja nedeljiva enota snovi. Postopoma pa so prišli do prepričanja, da je to preprosto mišljenje precej daleč od resnice. Znanstveniki so ugotovili, da se atomi po zamotanosti sestave zelo razlikujejo, dasi imajo v splošnem isti značaj. Sestavljeni so iz jedra, ki ga obdajajo delci, imenovani elektroni. Elektroni obkrožajo jedro na približno enak način kot obkrožajo planeti sonce.

Dvoje velikih odkritij

Ko so prvič opazovali radioaktivnost, so odkrili, da imajo atomi pri radioaktivnem izžarevanju težnjo, da oddajajo delce samega sebe in s tem spreminjajo svoj značaj. To je vodilo k pospešenemu raziskovanju, katerega uspeh je bilo odkritje, da je mogoče pospešiti razbitje in izgradnjo atomskega sestava.

Tik pred izbruhom vojne sta uspeli dve osnovni odkritji. Prvič, da ima ob določenih redkih primerih atomsko jedro težnjo, da se razpre. Ta pojav so imenovali razbitje atomskega jedra. Značilen primer je posebna oblika uranove prvine, ki jo poznajo kemiki pod označbo U. 235. Kadar se primeri ta pojav, se sprosti velika količina energije.

Imenovana razbitja so le osamljeni pojavi, toda k rešitvi velikega problema je pripomoglo drugo veliko odkritje. Ugotovili so, da ob razbitju jedra U. 235 odletavajo majhni delci, znani pod imenom elektroni. Kadar naleti takšen elektron, ki se gibije s strašno brzino, na drugo jedro U. 235, povzroči tri razbitje tudi tega jedra, čemur sledi nadaljna razpršitev elektronov. Proces zavzema nato vedno večji razmah.

Praktični tehnični problemi

Če je celotna masa občutljive snovi majhna, se sproščeni elektroni razgube brez posledic v obdajajočem ozračju, kar povzroči sicer povišanje temperature, ne pa eksplozije. Če pa je masa večja, pride na neki določeni točki do take splošne atomske sprostitve, da se z istočasno sprostitvijo energije temperatura tako dvigne in notranji pritisk tako poveča, da pride do eksplozije celotne mase.

To je v kratkih in preprostih besedah znanstvena osnova. Praktični tehnični problemi so bili seveda zelo zamotani. Uran so imeli na razpolaga, toda občutljive prvine, poznane pod nazivom U. 235, je samo 7/10 enega odstotka vsega naravnega urana. Dasi ima istovetne kemične lastnosti kot običajni uran, je njegovo izločevanje silno težka stvar. Odkrili so izločevalne načine, toda potrebni so bili še skrbni načrti za naprave in ogromna sredstva.

Drugi veliki problem je bilo iskanje načina, kako bi spravili skupaj velike količine občutljive snovi, da bi brez nevarnosti prezgodnjega izžarevanja zbrali zadostno maso eksploziva. Potrebno je bilo mnogo časa in denarja, preden je bil rešen tudi ta problem.

Poizkus z atomsko bombo na ameriški vojni ladji

Predsednik senatnega odbora za pomorske zadeve je objavil, da bo mornarica poskusila potopiti z atomsko bombo ladjo, da bi tako pokazala učinek atomske bombe. Dodal je, da je mornarica zainteresirana na učinkih napada iz bližine in da namerava v ta namen uporabiti zastarelo ladjo.

Po prvi svetovni vojni je armada dovolila brigadnemu generalu Mitonellu, pionirskemu zagovorniku zračnih sil, da je pokazal potopitev zastarele ladje z bombami.

Uporaba atomske energije v miru in v vojni

Praktične uporabe tega prozotnega odkritja so strašne. Atomska bomba pomeni konec vojne ali pa konec človeškega rodu. Zaenkrat pa je skrbno čuvana skrivnost vlad Velike Britanije in Združenih držav.

Atomsko energijo pa je mogoče izkoriščati tudi v druge namene, ne samo za ruševje. Pred nami so velike možnosti industrijskega razvoja, katerim skora ni mogoče videti meja. V Britaniji in Ameriki so določili odbore, ki bodo skrbeli za reševanje vprašanj, ki se tičejo odkritja atomske energije. Sir John Anderson, ki vodi britansko atomsko raziskovanja, je dal naslednjo pomembno izjavo:

«Ne dvomim, da bo atomska energija sčasoma postala trajni vir moči za mnoge namene. Bojazen, kaj se bo zgodilo s človeštvom, ko bodo izčrpane naravne zaloge premoga in olja, bo s tem za vedno odpravljena».

Iz zla naj se zdaj rodi dobro.

GOSPODARSTVO

V Češkoslovaški imajo velike težave s premogom. Da bi povečali proizvodnjo, je vlada podvzela številne ukrepe za izboljšanje materialnega stanja rudarjev. Poleg tega ustanavljajo po vsej državi delavske bataljone, da bi pri pridobivanju premoga dosegli čim večje uspehe.

Ameriške tovarne avtomobilov bodo po izjavi predstavnika urada za vojno proizvodnjo v prvih mesecih prihodnjega leta obnovile izvoz avtomobilov v Evropo. Število izvoženih avtomobilov bo odvisno od števila razpoložljivih ladij. Avtomobilske tovarne delajo s polno paro, da bi dosegle predvojno proizvodnjo.

Sovjetsko povpraševanje po čeških industrijskih proizvodih je tako veliko, da bo češka industrija zaposlena do skrajnih meja zmogljivosti. Sovjetska zveza je povabila na obisk češkoslovaške industrijske delavce in strokovnjake.

Banka za uvoz in izvoz ima od 21. t. m. odprt račun v znesku 3 milijard dolarjev (okoli 750 milijonov šterlingov), ki so namenjeni za pomoč Veliki Britaniji in ostalim zavezniškim narodom pri nabavi živil in življenjskih potrebščin.

Član ameriške zvezne komisije za poročevalsko službo Jett, je v radijskem govoru vsemu svetu napovedal velik porast radijskih postaj širom vsega sveta. Radijske postaje bodo oddajale na različnih valovnih dolžinah. To bo odprlo nove možnosti radijski industriji. Jett je dejal, da bo imela v bodočih petih letih vsaj polovica prebivalstva Združenih držav svoj lastni sprejemnik. Njegova prednost bo natančno reproduciranje glasov brez motenj, ki bi jih povzročala naravne ali drugačne sile. Sprejemnik, s katerim bo mogoče poslušati veliko število postaj, ne bo posebno drag.

WILLIAM SAROYAN 4.

Granatne jablane mojega strica

Dejal nisem ničesar. Stric je kmalu odslovil Mehikance in sama sva prešla k obdelovanju. Imela sva traktor in precejšno površino zemlja. Večkrat sva šla z avtomobilom na farmo in sva s traktorjem izrivala kaktuse ter orala zemljo med granatnimi jablani.

To delo sva nadaljevala tri leta.

— Lepega dne — je ponovno dejal stric Melik, boš videl najlepši vrt v tej puščavi.

Zadeva se ni tudi s časom izboljšala. Le v presledkih sva dobila kakšen dobrodelen čurek vode, mešane z gramozom. To je strica zelo razveseljevalo, a naslednjega dne je spet začelo navadno kapljanje blatne vode. Granatne jablane so se borile, da bi ostale pri življenju, a vode je bilo premalo, da bi obrodile sad.

Po četrtem letu so začele nekatere cveteti. Za strica Melika je bilo to zmagoslavje. Ko je zagledal cvetje, sem se bal, da bo znorel.

A sada ni bilo dosti. Bil je krasen, drugega nič. Skrlatasti in nežni. Tega leta smo utrgali tri majhna granatna jabolka. Eno sem pojedel jaz, drugo stric; tretjo smo nesli v njegov uran.

Naslednje leto sem dosegel petnajsto leto. Zgodile so se mi čudne stvari: čital sem mnogo dobrih pisateljev ter sem postal visok kakor moj stric. Pristava je bila najina tajnost. Moj stric je mnogo potrosil, ter je vedno gojil upanje, da bo začel kmalu prodajati granatna jabolka tako, da bo s tem zaslužil ter nadaljeval s svojim načrtom, ustvariti lep vrt v puščavi.

Grmovje ni uspevalo. Raslo je malo, a skoraj neopazno. Marsikatero drevo se je posušilo.

— Ta procent izgube je neizogiben, se je tolažil moj stric.

— Petdeset rastlin na hektar je navaden procent. Za sedaj ne bomo nasadili drugih. Napravili bomo to pozneje.

Stric je plačeval obroke za nakup tega ozemlja. Leto pozneje je nabral približno dvesto granatnih jabolk. Zložili smo jih v lepe zaboje ter jih poslali nekemu trgovcu na debelo v Chikago. Bilo jih je enajst. Prejeli nismo nobenega odgovora. Konečno se je stric po enem mesecu odločil, da telefonira trgovcu. Veletrgovec d'Agostino je odgovoril, da za ta jabolka ni nobenega povpraševanja.

— Kakšno ceno plačate za vsak zaboj? — je vpil stric po telefonu.

— En dolar — je odgovoril d'Agostino.

— Premalo, je spet zavpil moj stric. Zahtevam pet dolarjev za zaboj in niti cent manj.

— Ne kupujejo jih niti po en dolar, je odgovoril trgovec d'Agostino.

— Zakaj?

— Ne poznajo jih.

— Kakšne vrste trgovca ste. Gre vendar za granatna jabolka. Zahtevam pet dolarjev za zaboj.

— Ne morem jih prodati, je zavpil veletrgovec. Pokusil sem eno, a ni prav nič posebnega.

— Ali ste znoreli — je še vedno vpil stric. Ni boljšega sada na svetu kakor je granatno jabolko. Pet dolarjev za zaboj se mi zdi še prenizka cena.

— Kaj naj storim? je rekel d'Agostino. Ne morem jih prodati. Nočem jih.

— Dobro — je zamrmral moj stric. Vrnite mi jih v določeno pristanišče.

Telefonski pogovor je stal sedemnajst dolarjev.

Tako so se vrnili zaboji. Stric in jaz sva pojedla večino granatnih jabolk. Prihodnje leto moj stric ni mogel več plačati obroke za posestvo. Vrnil je vse vrednostne papirje osebi, ki mu je prodala posestvo.

— Gospod Griffith, moram vam vrniti posestvo, a prosil bi vas za majhno uslugo. Nasadili sem osem hektarjev granatnih jabolk. Zelo bi vam bil hvaležen, če mi dovolite, da gojim te jablane še naprej.

— Gojiti te rastline? je vprašal gospod Griffith. Čemu vendar? Moj stric mu je skušal razložiti, a ni mogel.

Približno čez tri leta sem šel s stricem na ono zemljo. Zašla sva med nasade granatnih jablan.

Drevesa so vsa usahla. Tla so bila spet pokrita s kaktusi in sirkom. Z izjemo majhnih mrtvih granatnih jablan, je bil kraj spet takšen, kakor pred davnim časom.

Sprehajala sva se nekaj časa med nasadi, nato sva se vrnila k avtu. Vstopila sva in se vrnila v mesto.

Molčala sva. Preveč težko nama je bilo pri srcu, zato nisva našla besed s katerimi bi se lahko primerno pogovorila.

(Konec)